

**Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка**

**Методичні рекомендації
щодо розробки індивідуальної програми розвитку
дитини з особливими освітніми потребами
в закладі загальної середньої освіти**

Хмельницький 2024

Рекомендовано до друку та використання науково-методичною радою «Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. А. Назаренка» (протокол від 04.06.2024 №2)

Рецензенти:

Гулеватий Андрій Анатолійович, завідувач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. А. Назаренка, кандидат психологічних наук, доцент

Колісецька Олена Федорівна, директор КУ «Шепетівський міський інклюзивно-ресурсний центр» Шепетівської міської ради Хмельницької області

Методичні рекомендації «Щодо розробки індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти»: методичні матеріали «Хмельницький ОІППО ім. А. Назаренка», Обласний ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти.

За редакцією Синявської Г.О, Білецької О.Г., Дяков І.В., Кручик І.В., – Хмельницький, 2024.-20 с.

Методичні рекомендації репрезентують алгоритм та дають відповіді на найпоширеніші питання щодо створення індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.

Адресовано педагогічним працівникам, які беруть участь в інклюзивному навчанні та входять до складу команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти згідно Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 26.04.2022 № 483, від 30.08.2022 № 979).

© Комунальний заклад «Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. А. Назаренка» Хмельницької обласної ради, 2024

Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, редакція від 04.01.2024, індивідуальна програма розвитку — документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб (послуг) для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання.

Індивідуальна програма розвитку є обов'язковим освітнім документом для всіх дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються на інституційній формі здобуття освіти (очна, дистанційна, педагогічний патронаж).

Наявність особливих освітніх потреб (труднощів), категорію (категорії) (тип (типи) особливих освітніх потреб, ступінь їх прояву визначає інклюзивно-ресурсний центр.

Відповідно до пунктів 26, 27 Положення про інклюзивно-ресурсний центр (зі змінами), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545, за результатами обстеження складається висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

Відповідно до пунктів 7, 10 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 26.04.2022 № 483, від 30.08.2022 № 979) для організації інклюзивного навчання учня команда психолого-педагогічного супроводу протягом двох тижнів з початку навчання складає індивідуальну програму розвитку учня/учениці за формою, згідно з додатком 3.

Індивідуальна програма розвитку повинна містити наступні розділи (додаток 1 до методичних рекомендацій):

1. Період виконання

Індивідуальна програма розвитку розробляється виключно на один навчальний рік. На кожен наступний навчальний рік інклюзивного навчання потрібно розробляти індивідуальну програму розвитку відповідно до розвитку та можливостей дитини.

Термін зберігання індивідуальної програми розвитку в закладі освіти (в особовій справі учня) – три роки.

2. Загальні відомості про учня (переноситься з пункту 3 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи): вказується прізвище, власне ім'я, по батькові, дата народження, повне найменування закладу загальної середньої освіти, в якому навчається учень, рік навчання, клас навчання, контактні номери телефонів батьків (інших законних представників) для термінового зв'язку.

3. У пункті 3 «Індивідуальні особливості розвитку учня» описується наявний рівень знань, вмінь і навичок учня (компетенції); освітні труднощі учня (виявлені у закладі загальної середньої освіти); потреби.

Інформацію про наявний рівень знань, умінь і навичок, сильних сторін можна отримати з висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (у тому разі, якщо результати комплексної оцінки на даний момент відповідають актуальному розвитку дитини), якщо висновок виданий 2-3 роки тому, то інформативними щодо наявного рівня знань, умінь і навичок, сильних сторін будуть такі джерела, як: протоколи спостережень психолога, журнал спостережень асистента вчителя інклюзивного навчання, портфоліо тощо.

Інформація із графі «Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)» пункту 5 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи зазначається (у разі, якщо дитині вперше організовується інклюзія та при переході до наступного шкільного ступеня) у графі 1 «Наявний рівень знань, вмінь і навичок учня (компетенції)».

У разі навчання дитини в умовах інклюзії не перший рік з урахуванням змін в стані актуального розвитку дитини (позитивної динаміки чи погіршення) інформацію про наявний рівень знань, умінь і навичок, сильних сторін учня/учениці можемо отримати з таких джерел: моніторингу попередньої індивідуальної програми розвитку, протоколів засідання команди психолого-педагогічного супроводу особи з особливими освітніми потребами, підсумкових результатів корекційно-розвиткових занять, спостережень педагогів, асистента вчителя, психолога.

Аналіз актуальних можливостей учня/учениці у закладі освіти може здійснюватися за такими параметрами:

- актуальний рівень розвитку (знання, уміння, навички: рівень самостійності, навички самообслуговування, тощо);
- рівень мовленнєвого розвитку (зрозумілість/виразність/спрямованість мовлення, обсяг словникового запасу);
- особливості поведінки (взаємодія з іншими, адекватність реакцій);
- особливості поведінки в навчальній ситуації (дотримання інструкцій, можливість сидіти за партою, критично оцінювати свою роботу);
- адаптивність поведінки (орієнтація у просторі класу, школи, дотримання правил та вимог);
- загальна характеристика діяльності (темп, працездатність, способи подолання втоми);
- індивідуально-типологічні особливості (темперамент, характер, мотивація, інтереси, комунікативні здібності)

Графа 2 «Опис освітніх труднощів учня, виявлених у закладі освіти» повинна містити актуальний розвиток дитини, але зі сторони труднощів, прояву особливих освітніх потреб, які вона має. Заповнення даної графи також передбачає використання інформації із пункту 5 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

У графі 3 «Потреби» прописуються покрокові завдання щодо розвитку, формування, вдосконалення знань, умінь, навичок.

4. Рекомендації щодо організації освітнього процесу особи з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти:

1) рекомендований рівень підтримки

У пункті 4.1 індивідуальної програми розвитку потрібно зазначити рекомендований рівень підтримки згідно із пунктом 9 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

2) адаптація та модифікація освітнього середовища

Інформація про необхідність у адаптації та/або модифікації міститься у пункті 5 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

Адаптація змісту навчального предмета - зміна методів і способів навчання, рівня складності завдань з урахуванням індивідуальних потреб учнів з особливими освітніми потребами без зміни загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання.

Види адаптацій:

- пристосування середовища;
- адаптація навчальних підходів;
- адаптація навчальних матеріалів.

До психолого-педагогічної адаптації можна додати: використання таймера, пісочного годинника; гімнастики для очей, дихальних вправ, пальчикової гімнастики; чергування видів діяльності; аудіо-, відеоматеріали. До засобів альтернативної комунікації відноситься: жестова мова, картки PECS, мобільні додатки, програма Makaton, піктограми тощо.

Адаптація використовується у роботі з учнями, починаючи від 2 рівня підтримки.

Модифікація змісту навчального предмета - зміна змісту навчання (шляхом спрощення, виключення, об'єднання тощо) з урахуванням особливих освітніх потреб учнів із зміною загального обсягу навчального матеріалу та очікуваних результатів навчання.

Наприклад, скорочення навчального матеріалу, зміна цілей і завдань, прийнятних для конкретної дитини, корекція завдань тощо.

Модифікація використовується у роботі з учнями з 4 та 5 рівнем підтримки, що зазначено та рекомендовано висновком інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

3) потреба у використанні жестової мови та/або залученні перекладача жестової мови; шрифту Брайля (для дітей з порушеннями зору/слуху)

Потрібно вибрати той пункт, який є актуальним для особи з особливими освітніми потребами.

4) потреба в додаткових заняттях

Додаткові заняття – це психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття. Обираємо «так», якщо дитина має 2–5 рівень підтримки, «ні» – якщо дитина має 1 рівень підтримки. Інформація заповнюється згідно із пунктом 7 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

5) потреба в консультації

Методичну та консультативну допомогу надають фахівці інклюзивно-ресурсного центру, педагогічні працівники спеціальних закладів освіти, інші фахівці (педагогічні працівники, представники медичних установ, соціальних служб тощо).

б) наявність індивідуального навчального плану

У графі 1 «Навчальний предмет» зазначаємо перелік навчальних предметів, які потребують адаптації чи модифікації. У графі 2 «Адаптація/модифікація» зазначаємо слово «адаптація» чи «модифікація» навпроти предмету, відповідно до пункту 7 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи. У графі 3 «Відповідальний педагогічний працівник» зазначаємо прізвище, ім'я, по батькові педагога, який адаптує чи модифікує навчальний предмет.

Відповідно до пункту 15 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957, для дітей відповідно до висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи розробляється індивідуальний навчальний план (додаток 2.1, 2.2 до методичних рекомендацій).

Індивідуальний навчальний план повинен містити:

- інформацію про назву закладу освіти;
- прізвище та власне ім'я учня;
- клас, в якому він навчається;
- цілі виконання та строк дії індивідуального навчального плану;
- загальний обсяг навчального навантаження та кількість годин на тиждень для вивчення навчального предмета (інтегрованого курсу).

Індивідуальний навчальний план складається командою за участю педагогічних працівників, які викладають навчальні предмети (інтегровані курси), у взаємодії з учнями та їх батьками (іншими законними представниками), схвалюється протоколом засідання педагогічної ради закладу освіти, затверджується його керівником та підписується одним з батьків (іншим законним представником) учня.

Звертаємо увагу, що відповідно до пункту 16 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957, інклюзивне навчання учнів, у тому числі згідно з індивідуальним навчальним планом, здійснюється відповідно до освітньої програми закладу освіти з урахуванням їх особливих освітніх потреб та особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу, адаптації та/або модифікації окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів), враховуючи рівень підтримки.

Освітня програма складається з трьох основних частин: пояснювальної записки, інформації про адаптацію чи модифікацію змісту освітніх компонентів освітньої програми та послідовність, форму і темп їх засвоєння, очікувані результати навчання (додаток 3).

5. У пункті 5 «Додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (заняття)» згідно із пунктом 7 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, вказується найменування заняття (послуги), зазначається фахівець, який проводить заняття (надає послугу), місце проведення та розклад занять.

Визначені у висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи корекційні заняття не можуть змінюватись командою психолого педагогічного супроводу.

Корекційно-розвиткові послуги мають проводитися з дитиною виключно у позаурочний час і не можуть замінювати собою інші уроки, які передбачені розкладом, крім випадків звільнення від уроків фізкультури через стан здоров'я.

6. Навчання

Звертаємо увагу, що діти з особливими освітніми потребами навчаються за розкладом класу відповідно до Державного стандарту та програми закладу освіти.

Адаптований розклад може застосовуватися лише у випадку сформованих міжкласних груп відповідно до пункту 20 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957.

7. Забезпечення асистента учня/учениці

Інклюзивно-ресурсний центр у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи визначає потребу в соціальній послугі супроводу під час інклюзивного навчання відповідно до Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання, затвердженого

наказом Міністерства соціальної політики України від 23.12.2021 № 718. Для дітей з особливими освітніми потребами відповідно до зазначеної потреби, призначається асистент учня.

Асистент учня долучається до освітнього процесу згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 17.11.2021 № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього».

Асистент учня за потреби долучається до складу команди психолого-педагогічного супроводу дитини, та має сприяти досягненню визначених командою супроводу цілей розвитку у питаннях соціалізації, комунікації та соціально-побутової орієнтації.

8. Забезпечення допоміжними засобами навчання:

1) потреба у підручниках: зазначається відповідно потреб дитини з особливими освітніми потребами;

2) допоміжні засоби для навчання зазначаються відповідно потреб дитини з особливими освітніми потребами з метою підтримки в освітньому процесі, що дають змогу опанувати освітню програму.

Забезпечення допоміжними засобами для навчання здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів, коштів засновників таких закладів, інших джерел, не заборонених законодавством відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1289 «Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти», наказу Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти») із змінами.

9. Потреба у розумному пристосуванні

Інформація щодо даного пункту зазначена у пункті 5 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

10. Особливості проведення оцінювання

Оцінювання результатів навчання у закладах освіти здійснюється за системою та загальними критеріями оцінювання, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 13.04.2011 № 329, постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти» та з урахуванням індивідуального навчального плану відповідно до пункту 21 «Порядку організації інклюзивного навчання в закладі загальної середньої освіти».

11. Потреба у продовженні строків навчання

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 № 585 «Про встановлення тривалості здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти», тривалість здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах, може бути продовжена на один рік на рівні початкової освіти та/або на один рік на рівні базової середньої освіти відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії.

Потреба щодо продовження тривалості навчання визначається командою психолого-педагогічного супроводу не пізніше, ніж за півроку до завершення навчання, що зазначається у протоколі засідання, та є підставою звернення до інклюзивно-ресурсного центру для повторної комплексної оцінки розвитку дитини.

На підставі висновку про повторну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, виданого інклюзивно-ресурсним центром, та заяви одного з батьків (іншого законного представника) дитини, рішення щодо продовження тривалості навчання приймається педагогічною радою та вводиться в дію наказом керівника закладу освіти.

12. Додаткові напрями роботи

Додаткові напрями роботи для особи з особливими освітніми потребами розробляються усіма членами команди психолого-педагогічного супроводу на основі пункту 5 висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи та спостережень. Вони визначаються «За сферами розвитку» графа 1 (інтелектуальна, сенсорна, моторна, мовленнєва, фізична, емоційно-вольова та навчальні труднощі), «Цілі» графа 2, «Очікувані результати, яких планується досягнути» графа 3, фіксуються у індивідуальній програмі розвитку з огляду на окремі параметри, за якими буде зрозумілим функціонування кожної зі сфер розвитку, «Рівень досягнутих результатів» у графі 4. Наприклад:

- розвиток інтелектуальної сфери – вкажіть на особливості мислення (в тому числі рівень інтелекту), уваги, пам'яті, уяви та творчості;
- розвиток сенсорної, моторної сфери – зазначте про специфічні особливості сприймання та відчуттів (функціонування аналізаторів), темп обробки інформації, маніпулювання предметами, координацію рухів;
- розвиток мовленнєвої сфери – особливості вербальної та невербальної комунікації, форми і засоби спілкування, сприймання мовлення інших, міжособистісна комунікація;
- розвиток фізичних здібностей – втомлюваність та працездатність, координація тіла, харчова поведінка, фізична активність, важливі зміни у показниках соматичного та психічного здоров'я (якщо це важлива для організації освітнього процесу інформація);

- розвиток емоційно-вольової сфери – тривожність, воля, саморегуляція, прояви емоцій та почуттів, їх відповідність ситуації;
- розвиток соціальної сфери – рівень засвоєння дитиною норм, правил, соціальних ролей, традицій; особистісні риси для взаємодії із соціальним середовищем; рівень розвитку навичок самообслуговування тощо;
- подолання навчальних труднощів – особливості сприймання та розуміння аудіальних/візуальних інструкцій, робота з аудіальною/візуальною інформацією, специфіка процесів запам'ятовування – осмислення – відтворення, писемне мовлення, математичні операції, побудова алгоритму дій, прогнозування наслідків та інше.

Рівень досягнутих результатів визначається та заповнюється під час моніторингу, перегляду та після виконання індивідуальної програми розвитку.

13. Члени команди психолого-педагогічного супроводу, які склали індивідуальну програму розвитку: прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), посада, підпис.

Індивідуальна програма розвитку погоджується одним з батьків (іншим законним представником) учня: зазначається прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) одного з батьків (іншого законного представника) учня, зазначається дата підпису індивідуальної програми розвитку.

Кожен член команди супроводу може ініціювати позачергову зустріч для внесення змін до індивідуальної програми розвитку на будь-якому етапі з подальшими рекомендаціями для батьків щодо проведення повторної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи в умовах інклюзивно-ресурсного центру. Це може виявитись необхідним, якщо:

- дитина досягла поставленої навчальної мети;
- у дитини виникають труднощі при досягненні визначених цілей;
- виникла необхідність збільшити кількість послуг дитині.

Робота закладу освіти в системі автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ»)

Відповідно до пункту 6 наказу Міністерства освіти і науки України від 02.11.2020 № 1353 «Про затвердження Положення про систему автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів» заклади освіти використовують висновки, попередньо сформовані фахівцями інклюзивно-ресурсного центру, виключно для формування достовірної та ефективної індивідуальної програми розвитку дитини, а також формують індивідуальну програму розвитку в системі автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ»), що надасть можливість не тільки наповнювати систему актуальною машинозчитувальною інформацією, але і відслідковувати роботу з дитиною фахівцями інклюзивно-ресурсного центру і

батьками та іншими законними представниками дитини, налагодити взаємодію фахівців закладу освіти та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів для ефективнішої роботи з дитиною.

Протоколи засідання команди психолого-педагогічного супроводу, звіти за результатами моніторингу також завантажуються в систему автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ»).

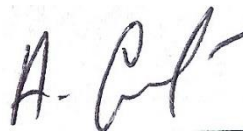
З нормативно-правовим забезпеченням організації інклюзивного навчання можна ознайомитись за посиланням:

<https://sites.google.com/view/khmrescenter/normativno-pravova-baza>

або зчитавши QR-код

Завідувач обласного ресурсного центру
підтримки інклюзивної освіти

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A. SYNIYVSKA'.

Ганна СИНЯВСЬКА

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ

1. Період виконання 2024/2025 навчальний рік
2. Загальні відомості про учня: інформація переноситься з пункту 3 висновку про КО ІРЦ
 прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) _____
 дата народження _____
 повне найменування закладу загальної середньої освіти, в якому навчається учень

 рік навчання _____
 клас навчання _____
 контактні номери телефонів батьків (інших законних представників) для термінового зв'язку

3. Індивідуальні особливості розвитку учня:

<p>Наявний рівень знань і вмінь і навичок учня (компетенції) <u>Інформація переноситься з пункту 5 графи «Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)» висновку про КО ІРЦ + можливий за потреби додатковий збір інформації (протоколи спостережень, стандартизовані тести, портфоліо, оцінювання на основі навчальної програми, бесіди, опитування або анкетування батьків учня або самого учня)</u></p>	<p>Опис освітніх труднощів учня, виявлених у закладі освіти <u>Заповнення даних до графи передбачає використання інформації про зону актуального розвитку дитини зі сторони труднощів, тобто, прояву особливих освітніх потреб, які вона має. Дана інформація також наявна у пункті 5 висновку ІРЦ, у контексті здійсненої оцінки кожної зі сфер розвитку та відповідних рекомендацій</u></p>	<p>Потреби <u>Графа заповнюється відповідно до одноіменної графи «Потреби» пункту 5 висновку про КО ІРЦ. Окремі потреби протягом року можуть додаватися, а інші втрачати свою актуальність. Враховуючи цей фактор, важливо здійснювати систематичний моніторинг якості усіх процесів забезпечення належної підтримки для дитини, за який несе відповідальність команда психолого-педагогічного супроводу</u></p>
<p>Знає Вміє Володіє Розуміє Здатний Засвоїв Застосовує (самостійно, з підказками).....</p>	<p>інтелектуальні труднощі функціональні (сенсорні, моторні, мовленнєві) труднощі фізичні труднощі навчальні труднощі</p>	<p>працювати над..... розвивати..... формувати..... вчити.....</p>

4. Рекомендації щодо організації освітнього процесу особи з особливими освітніми потребами (зазначити необхідне):

1) рекомендований рівень підтримки: **переноситься з пункту 9 висновку про КО ІРЦ**

- перший рівень підтримки;
- другий рівень підтримки;
- третій рівень підтримки;
- четвертий рівень підтримки;
- п'ятий рівень підтримки.

2) адаптація та модифікація освітнього середовища:

Назва адаптації/модифікації	Так/ні	Примітка
<u>Згідно пункту 5.5 «Потреби в адаптації, модифікації програм навчальних предметів, допоміжних засобів для навчання та в розумному пристосуванні» висновку про КО ІРЦ</u>		

Пристосування середовища:

доступність
освітлення
рівень шуму
потреба в усамітненні, його періодичність та місце (ресурсна кімната, медіатека тощо)

Психолого-педагогічна адаптація:

використання візуального розкладу
збільшення часу на виконання завдань
збільшення обсягу допомоги (навідне питання, демонстрація зразка, нагадування тощо)
руховий режим
використання заохочень
використання засобів для концентрації уваги
інше

Адаптація навчального матеріалу:

картки-підказки, картки-інструкції

Засоби альтернативної комунікації

інше

Модифікація:

скорочення змісту навчального предмета

зниження вимог для виконання завдань

інше

3) потреба у використанні: заповнюється, якщо у дитини наявні функціональні (сенсорні) труднощі – порушення зору/слуху

- жестової мови та/або залученні перекладача жестової мови;
- шрифту Брайля

4) потреба в додаткових заняттях з: вказати згідно пункту 7 висновку про КО ІРЦ «Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги»

- так
- ні

5) потреба в консультації з: вказати згідно пункту 8 висновку про КО ІРЦ «Рекомендації»

- фахівцями інклюзивно-ресурсного центру;
- фахівцями спеціальних закладів освіти;
- іншими фахівцями _____

6) наявність індивідуального навчального плану: вказати згідно пункту 7 висновку про КО ІРЦ

- так
- ні

<p>Навчальний предмет (інтегрований курс) <u>вказати навчальні предмети (інтегровані курси), які потребують адаптації чи модифікації</u></p>	<p>Адаптація чи модифікація <u>вказати конкретно по кожному предмету</u></p>	<p>Відповідальний педагогічний працівник <u>вказати ПІБ відповідального за розроблення індивідуального навчального плану педагогічного працівника</u></p>
--	--	---

5. Додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (заняття):

<p>Найменування заняття (послуги) <u>вказати згідно пункту 7 висновку про КО (пункт «Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги»)</u></p>	<p>Фахівець, який проводить заняття (надає послугу) <u>Посада, прізвище, ім'я, по батькові</u></p>	<p>Місце проведення <u>Наприклад, кабінет практичного психолога, кабінет дефектолога, кабінет логопеда, кабінет ЛФК</u></p>	<p>Розклад занять <u>Вказати конкретно день проведення заняття і часовий проміжок (напр., четвер 12:30-12:55)</u></p>
---	--	---	---

6. Навчання:

- за розкладом класу;
- за адаптованим розкладом, з відвідуванням окремих уроків за індивідуальним розкладом відповідно до індивідуального навчального плану, вказати які:

7. Забезпечення асистента учня (учениці): інформація переноситься з пункту 8 висновку про КО ІРЦ «Рекомендації для батьків»

1) потреба в асистенті учня (учениці) (супроводі під час інклюзивного навчання):

- так
- ні;

2) асистентом учня (учениці) є:

- батьки: прізвище, ім'я, по батькові
- інші законні представники прізвище, ім'я, по батькові
- уповноважена батьками особа _____
(зазначити прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) та контактні дані)
- соціальний робітник _____
(зазначити прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) та контактні дані)

8. Забезпечення допоміжними засобами навчання: інформація переноситься з пункту 8 та пункту 5 висновку про КО ІРЦ

1) потреба у підручниках:

- підручники для закладів загальної середньої освіти та матеріали;
- адаптація підручників для закладів загальної середньої освіти та матеріалів;
- підручники для осіб з особливими освітніми потребами та матеріали.

2) допоміжні засоби для навчання:

- так
- ні

За необхідності, Команда психолого-педагогічного супроводу зазначає перелік допоміжних засобів для навчання дитини з ООП, враховуючи її потреби (згідно наказу МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти»).

9. Потреба у розумному пристосуванні: інформація переноситься з пункту 5 висновку про КО ІРЦ

- так, зазначити яка: _____
- ні.

Приклади розумного пристосування в школі:

- поліпшення фізичного середовища: плаский вхід, пандуси, кольорове маркування сходів, стін, освітлення, усунення порогів, зміна місця класу (з третього поверху на перший);
- надання учням додаткового часу під час складання контрольних робіт;
- допоміжні технології: комп'ютер із сенсорним екраном, інтерактивні дошки, програмне забезпечення для перекладу шрифтом Брайля;
- використання матеріалів у альтернативних форматах;
- забезпечення різних форм комунікації в класі;

- надання послуги перекладу жестової мови;
- використання підйомника;
- застосування допоміжних технологій у навчанні, під час іспитів, ЗНО;
- використання альтернативних способів оцінювання тощо.

Слід зазначити, що цей перелік не є вичерпним. Потрібно пам'ятати, що заходи з розумного пристосування мають враховувати індивідуальні потреби конкретної дитини з інвалідністю.

10. Особливості проведення оцінювання: визначається відповідно до пункту 21 та додатку 1 до Порядку організації інклюзивного навчання в ЗЗСО

- адаптації проведення оцінювання за часом та змістом, зокрема: збільшення часу на виконання завдань; зменшення кількості завдань; використання зручних форм роботи (тести, усні опитування, аудіозаписи тощо) відповідно до потреб;
- використання доступних форм викладу інформації для оцінювання (шрифту Брайля, письмових чи усних завдань тощо);
- використання окремих карток з завданнями чи адаптованих матеріалів під час оцінювання;
- адаптація завдань для оцінювання до особливостей сприйняття інформації (уникнення графічних завдань для осіб з порушенням зору, уникнення або створення комфортних умов для усних опитувань для осіб, які цього потребують, тощо);
- інше (зазначити, що) _____

11. Потреба у продовженні строків навчання: відповідно до Постанови КМУ від 23.04.2003 № 585 «Про встановлення тривалості здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти»

- так
- ні

12. Додаткові напрями роботи:

За сферами розвитку	Ціль	Очікувані результати, яких планується досягнути	Рівень досягнутих результатів (заповнюється після виконання індивідуальної програми розвитку)
---------------------	------	---	---

Розвиток інтелектуальної сфери

Розвиток сенсорної, моторної сфери

Розвиток мовленнєвої сфери

Розвиток фізичних здібностей

Розвиток емоційно-вольової сфери

Розвиток соціальної сфери

Подолання навчальних труднощів

Інші

13. Члени команди психолого-педагогічного супроводу, які склали індивідуальну програму розвитку:

Прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності)	Посада	Підпис
---	--------	--------

Індивідуальну програму розвитку погоджено одним з батьків (іншим законним представником) учня:

(зазначити прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) одного з батьків (іншого законного представника) учня

підпис _____

дата _____

Додаток 2.1
до методичних рекомендацій
обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти
Схвалено на засіданні науково-методичної ради
ХОППО ім. А. Назаренка
(протокол від 04.06.2024 №2)

<p>СХВАЛЕНО на засіданні педагогічної ради <i>Повна назва закладу</i> (протокол від __ № __)</p>	<p>ЗАТВЕРДЖУЮ Директор <i>Повна назва закладу</i> _____ Підпис Ім'я ПРІЗВИЩЕ Дата _____</p>
--	--

ЗРАЗОК
(для дітей, які навчаються інклюзивно)

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
учня/учениці _____ класу
(клас)

(ПІБ учня/учениці)

(повна назва закладу)

(навчальний рік)

Ознайомлений(на) _____
(ПІБ, підпис одного із батьків учня/учениці)

Дата _____

За Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти I-II ступеня, затвердженою наказом Міністерства освіти і Науки України від 20.04.2018 № 405

ЦІЛІ ВИКОНАННЯ

Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії шляхом побудови якісного навчального процесу для дитини з особливими освітніми потребами у відповідності до її реальних можливостей, виходячи з особливостей її розвитку та освітніх потреб

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень в класі
Мовна і літературна	Українська мова	
	Українська література	
	Іноземна мова (англ.)	
	Зарубіжна література	
Суспільствознавство	Історія України	
	Всесвітня історія	
Мистецтво	Музичне мистецтво	
	Образотворче мистецтво	
Математика	Алгебра	
	Геометрія	
Природознавство	Біологія	
	Географія	
	Фізика	
	Хімія	
Технології	Трудове навчання	
	Інформатика	
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	
	Фізична культура	
Разом		
Корекційно-розвиткові заняття	Корекція пізнавальної сфери	
	Розвиток мовлення	
	СПО	
	ЛФК	
Разом		
Варіативний складник		
Факультативи:		
Українська мова		
Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе		
Індивідуальні та групові заняття:		
Театральне мистецтво		
Гранично допустиме навантаження на учня (без корекційно-розвиткових занять)		
Сумарна кількість годин		

Заступник директора
з навчально-виховної роботи

Підпис

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Додаток 2.2
до методичних рекомендацій
обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти
Схвалено на засіданні науково-методичної ради
ХОППО ім. А. Назаренка
(протокол від 04.06.2024 №2)

СХВАЛЕНО на засіданні педагогічної ради Повна назва закладу (протокол від __ № __)	ЗАТВЕРДЖУЮ Директор Повна назва закладу _____ Підпис Ім'я ПРІЗВИЩЕ Дата _____
---	--

ЗРАЗОК
(для дітей, які здобувають освіту на педагогічному патронажі)

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
учня/учениці _____ класу
(клас)

(ПІБ учня/учениці)

(повна назва закладу)

(навчальний рік)

Ознайомлений(на) _____
(ПІБ, підпис одного із батьків учня/учениці)

Дата _____

За Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти I-II ступеня, затвердженою наказом Міністерства освіти і Науки України від 20.04.2018 № 405

ЦІЛІ ВИКОНАННЯ

Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії шляхом побудови якісного навчального процесу для дитини з особливими освітніми потребами у відповідності до її реальних можливостей, виходячи з особливостей її розвитку та освітніх потреб

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень в класі	Кількість годин на тиждень на учня з ООП
Мовна і літературна	Українська мова		
	Українська література		
	Іноземна мова (англ.)		
	Зарубіжна література		
Суспільствознавство	Історія України		
	Всесвітня історія		
Мистецтво	Музичне мистецтво		
	Образотворче мистецтво		
Математика	Алгебра		
	Геометрія		
Природознавство	Біологія		
	Географія		
	Фізика		
	Хімія		
Технології	Трудове навчання		
	Інформатика		
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я		
	Фізична культура		
Разом			
Корекційно-розвиткові заняття	Корекція пізнавальної сфери		
	Розвиток мовлення		
	СПО		
	ЛФК		
Разом			
Варіативний складник			
Факультативи:			
Українська мова			
Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе			
Індивідуальні та групові заняття:			
Театральне мистецтво			
Гранично допустиме навантаження на учня (без корекційно-розвиткових занять)			
Сумарна кількість годин			

Заступник директора
з навчально-виховної роботи

Підпис

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

**ІНФОРМАЦІЯ ПРО АДАПТАЦІЮ ЧИ МОДИФІКАЦІЮ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ
КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ**

Навчальний предмет (інтегрований курс)		Адаптація чи модифікація	Відповідальний педагогічний працівник
1	Українська мова	Адаптація	
2	Українська література	Адаптація	
3	Англійська мова	Модифікація	
4	Зарубіжна література	Адаптація	
5	Історія України	Адаптація	
6	Всесвітня історія	Адаптація	
7	Алгебра	Модифікація	
8	Геометрія	Адаптація	
9	Біологія	Модифікація	
10	Географія	Адаптація	
11	Фізика	Модифікація	
12	Хімія	Модифікація	
13	Мистецтво	Адаптація	
14	Трудове навчання	Адаптація	
15	Інформатика	Адаптація	
16	Основи здоров'я	Адаптація	
17	Фізична культура	Адаптація	

Звертаємо увагу! Модифікація використовується у роботі з учнями з **4 та 5 рівнем підтримки**, що зазначено та рекомендовано висновком інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

Заступник директора
з навчально-виховної роботи

Підпис

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Освітня програма

НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ «назва предмета» (адаптована чи модифікована)
Пояснювальна записка

Підручник (назва, автор, рік видання)

Оцінювання результатів навчання у закладах освіти здійснюється за системою та загальними критеріями оцінювання, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 13.04.2011 № 329, постанови Кабінету Міністрів України від 30.09. 2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти»

Зміст програми	Цілі навчання	Педагогічні технології/методи, прийоми, спрямовані на досягнення мети	Оцінювання знань, які засвоїв учень
Зазначається в розрізі тем	Цілі навчання визначаються відповідно до тем вивчення	Педагогічні технології/методи, прийоми, спрямовані на досягнення мети згідно переліку (можливе використання декількох технологій одночасно): <ul style="list-style-type: none"> - технологія особистісно-орієнтованого навчання; - технологія індивідуалізації навчання; - технологія диференційованого навчання; - інформаційно-комунікаційна технологія; - тренінгова технологія; - ігрова технологія. 	Вимоги до оцінювання здійснюється відповідно за критеріями оцінювання навчальних досягнень школярів у системі загальної освіти, з врахуванням категорій ООП/освітніх труднощів, що в свою чергу ґрунтується на основі індивідуальної освітньої траєкторії та цілей адаптованого/модифікованого змісту освітньої програми, застосовуючи стимулюючу систему оцінювання на основі: спостереження, письмових завдань, індивідуального тестування, нестандартних завдання (у вигляді презентації, картинок, ілюстрацій) з формуванням портфоліо та свідоцтва досягнень тощо.

Вчитель (назва навчального предмета) Підпис Ім'я ПРІЗВИЩЕ